

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ДОСЛІДЖЕННЯХ РОСІЙСЬКИХ НАУКОВЦІВ

Галина Бондаренко

11–12 листопада 2009 р. в Культурному центрі України в Москві відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Україністика в Росії: історія, стан, тенденції розвитку». Пропозицію проводити національні україністичні конференції висунуло керівництво Міжнародної асоціації україністів на засіданні Оргкомітету в березні цього року. Україністи Росії першими відгукнулися на цю пропозицію. Науковий центр українознавства Уфімської філії Московського державного гуманітарного педагогічного університету ім. М. Шолохова, який очолює відомий науковець, кандидат історичних наук, співголова рад Об'єднання українців Росії та Федеральної національно-культурної автономії українців Росії Василь Бабенко, здійснив значну частину організаційної роботи з підготовки до конференції. Наполегливість, фаховий підхід та відповідальність башкирських науковців (зокрема — кандидата педагогічних наук, завідувача кафедри російської й зарубіжної філології університету Юлії Сіренко, кандидата історичних наук, завідувача кафедри історії та теорії держави Дениса Чернієнка та кандидата історичних наук, доцента кафедри історії та теорії держави і права цього ж навчального закладу Ірини Чернієнко) уможливили високий науковий рівень даної конференції.

До складу оргкомітету конференції ввійшли авторитетні науковці з відомих наукових та освітніх центрів Росії й України, керівники національно-культурних українських товариств та громад із різних регіонів Росії. Під час підготовчої роботи було створено базу даних за напрямками сучасної російської україністики, встановлено контакти з фахівцями, яких виявилось понад 200. Співорганізаторами конференції були також Міжнародна асоціація україністів, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського Національної академії наук України (в особі співголови Оргкомітету конференції — пре-

зидента МАУ, директора ІМФЕ, академіка НАНУ Ганни Скрипник), Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків із діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», Культурний центр України в Москві та Бібліотека української літератури Москви. Її проведення підтримали Посольство України в Російській Федерації, Об'єднання українців Росії та Федеральна національно-культурна автономія українців Росії. Велику допомогу учасникам конференції було надано з боку Культурного центру України в Москві, працівники якого виступали з доповідями на конференції, допомагали у вирішенні багатьох організаційних питань — від поселення учасників, тиражування робочих документів конференції до інформаційної підтримки заходу включно. Перша детальна інформація про перебіг конференції (за авторством Юрія Безкровного) з'явилася на сайті КЦУ одразу ж після її закінчення.

До участі в конференції зголосилося 60 науковців, із них — 7 академіків та членкореспондентів, 15 докторів та 23 кандидати наук, наукова молодь — аспіранти, здобувачі, студенти, керівники українських діаспорних об'єднань. Надзвичайно широка й географія конференції: науковці прибули з Москви, Києва, Санкт-Петербурга, Львова, Запоріжжя, Ніжина, Томська, Волгограда, Оренбурга, Владивостока, Саратова, Самари, Харкова, Тюмені, Ярославля, Уфи, Іжевська, Республіки Татарстан, Республіки Мордовії та Кубані. Напередодні конференції в концертному залі Культурного центру України в Москві, де проходило пленарне засідання, учасники та гості конференції могли ознайомитися з виставкою україністичних видань окремих російських наукових центрів, зокрема видань Наукового центру українознавства Уфімської філії МДГПУ, Культурного центру України, шевченкіани Леоніда Большакова, товариства

«Співдружність “Кубань—Україна”». Учасників конференції від імені Надзвичайного і Повноважного Посла України в РФ Костянтина Грищенка привітала радник посольства з питань культури Ольга Дарибогова. Вітання учасникам конференції також переказали президент Міжнародної асоціації українців Ганна Скрипник та директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків із діаспорою Національного університету «Львівська політехніка» Ірина Ключковська. Заступник директора ІМФЕ Оксана Шевчук подарувала Бібліотеці української літератури в Москві наукові видання інституту з історії українського мистецтва, етнічної історії українців тощо. Учасники конференції обговорили широке коло питань стосовно сучасного стану та історії україністичних досліджень у Росії. У дискусіях, повідомленнях та доповідях, виголошених на пленарному та на двох секційних засіданнях, доповідачі й учасники розглянули питання формування «східної» української діаспори, демографічні й міграційні процеси в її середовищі, становище української науки, освіти й культури в російському культурно-освітньому просторі; були визначені основні напрямки історичних, етнографічних, фольклористичних, літературознавчих і мовних українознавчих студій в Росії. Про сучасний стан українознавчих досліджень та перспективи їхнього розвитку у світовій науці йшлося в доповіді Ганни Скрипник «Актуальні проблеми і сучасні перспективи світової україністики». Цікаві думки стосовно сучасного поділу української діаспори висловила у своїй доповіді «Українська діаспора як об'єкт дослідження й політичний феномен» Тамара Гузенкова, вказавши на необхідність проведення моніторингових досліджень українців Росії з метою виявлення їхніх культурно-освітніх запитів.

Від об'єктивності наукових досліджень значною мірою сьогодні залежить розвиток міжкультурних та наукових взаємин України й Росії. Це питання різнобічно висвітлювалися впродовж роботи конференції, зокрема в доповідях Ірини Ключковської (Львів) «Україно-

знавчі студії в Росії як фактор добросусідства», Галини Бондаренко (Київ) «Образ України в Росії і Росії в Україні. За матеріалами спільних українсько-російських наукових проектів: “Образ країни очима молоді” і “Роль національної еліти у формуванні образу країни”», Ірини Карабулатової (Тюмень) «Образ України в сучасній українській мовній свідомості: ономастичний міф простору», науковців Російської академії наук — Ірини Снежкової «Трансформація поглядів молоді в уявленнях про політичну еліту України й Росії 2007—2009 рр.», Ірини Кукушкіної «Досвід викладання предметів українознавчого циклу в російській системі освіти», Михайла Крилова «Українська ідентичність на території російської частини Слобідської України».

Учасники секції «Історичні та етнографічні дослідження українського населення Росії» обговорили також низку питань, що стосувалися: історії переселення українців у Поволжя та Подоння, у Казахстан, стану збереження їхньої культурної спадщини (Василь Супрун, Олександр Двоєконко, Валентина Сінельникова, Алла Федорова), питання українізації українців на території Росії в 20—30-ті рр. ХХ ст. (Костянтин Дроздов), архівних документів з української історії та культури [Євген Савенко (Татарстан)]. Виявляючи розуміння проблем сучасної україністики в Росії, ключовою була доповідь Василя Бабенка «Україністика в Башкортостані: досвід — проблеми — перспективи». Той факт, що нині на прикладі українців Башкортостану можна вивчати етнокультурні зміни в житті малої етнічної групи, яка перебуває в поліетнічному середовищі, це заслуга самого доповідача, що приклав до цього чимало зусиль, організовуючи етнографічне обстеження українців краю, науково-практичні конференції та семінари. Спілкування з керівниками національно-культурних українських автономій у Росії дозволяє стверджувати, що успіхи в їхній роботі передусім залежать від ентузіазму самого керівника, його однодумців, а часто і від їхнього достатку.

На засіданнях другої секції «Українська освіта і друковане слово в Росії», що проходила в приміщенні Бібліотеки української літератури, йшлося про українську діаспорну пресу (головний редактор сайту «Кобза – Українці Росії» Андрій Бондаренко (Самара), українську освіту в Башкортостані (Юлія Сіренко), історію вивчення української книжної культури (Юрій Лабінцев, Москва), музичну україніку в російській пресі (Оксана Шевчук, Київ) та діяльність українських недільних шкіл та культурно-освітніх центрів у Росії (Володимир Халімончук, Сургут).

У центрі уваги учасників конференції опинилися також питання історичної пам'яті, національної самоідентифікації сучасного українства, вплив етнополітичних факторів та ЗМІ на стан сучасної української культури в Росії. Під час роботи конференції виявлено певні розбіжності в оцінці російськими та українськими колегами одних і тих самих явищ української історії та культури (Голодомор, окремі історичні події та постаті), що можна пояснити не лише політичною кон'юнктурою, але й браком об'єктивної наукової інформації в російській

пресі, відсутністю фахових видань (зокрема публікацій історичних джерел) та документів у бібліотеках російських наукових центрів.

Після двох днів роботи по закінченні конференції її учасники прийняли резолюцію, у якій намічено основні пункти, виконання яких, безперечно, сприятиме розвитку російської україніки:

- задля подальшого поглиблення взаємодії російських та українських науково-освітніх закладів потрібно оптимізувати координаційну роботу шляхом укладання та поновлення угод про спільну діяльність у рамках міжнародної гуманітарної співпраці;

- ухвалити звернення до влади Росії та України з проханням про фінансову підтримку наукових проектів і програм із дослідження української діаспори в Росії;

- науково-освітнім закладам Росії та України надавати необхідну науково-методичну допомогу навчальним закладам, недільним школам, бібліотекам, які впроваджують українознавчі програми й соціальні проекти, спрямовані на збереження та розвиток української культури в Росії.

V КОНФЕРЕНЦІЯ «КУБАНЬ–УКРАЇНА: ПИТАННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ»

Анатолій Авраменко

Як відомо, на словах Прем'єр-міністр Росії В. Путін виступає за розвиток російсько-українських освітніх і наукових зв'язків, та й Президент Д. Медведєв, адресуючи звинувачення своєму українському колезі в загостренні відносин з Росією, тут же говорить про прагнення зміцнити дружбу з українським народом і навіть про те, що уряд надаватиме допомогу українським громадським організаціям, які на теренах РФ вивчають і зберігають культурні традиції свого народу. Чого насправді коштують ці заяви, зрозуміло з наслідків поїздки Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин Кнута Воллебека (Knut Vollebaek) в березні 2009 р. Конгреси українців Росії чотири

рази (у 1993, 1997, 2002 і 2005 рр.) приймали резолюції про необхідність розробки та ухвалення Федеральної програми підтримки розвитку української культури й освіти в Росії, але федеральна та регіональна влада РФ не бажає співпрацювати з українськими громадськими організаціями; в країні, де, за офіційними даними, проживає близько 2,5 млн українців, немає жодної державної школи з викладанням українською мовою, що не відповідає європейським правовим стандартам. Учасникам місії Верховного комісара ОБСЄ доводилося переконувати чиновників, що російські громадяни української національності — такі ж платники податків, як і росіяни, а тому мають конституційне право